

ส่วนที่ ๔

แนวทางการติดตามและประเมินผล

๔.๑ กรอบและแนวทางในการติดตามและประเมินผล

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการฯ อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานขึ้นช่วยในการติดตามและประเมินผลได้ตามความเหมาะสม ซึ่งควรแสดงไว้ในเอกสารแผนพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

เนื่องด้วยการติดตามและประเมินผลโครงการเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการพัฒนา

สำหรับการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๒๘ ได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

๑. สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน
๒. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
๓. ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
๔. หัวหน้าส่วนการบริหารที่คัดเลือกกันเองจำนวนสองคน
๕. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหนึ่งคนทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการ และกรรมการอีกหนึ่งคนทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการ และกรรมการตามข้อ ๒๘ ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ และได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

๑. กำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
๒. ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
๓. รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปีทั้งนี้ ให้ตีตประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์
๔. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

๔.๒ ระเบียบ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล

เป็นการแสดงถึงวิธีการติดตามและประเมินผลโครงการ โดยการกำหนดรูปแบบที่จะใช้ในการติดตามและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ อยู่ภายใต้ระยะเวลา และงบประมาณที่กำหนดไว้หรือไม่ และผลของการดำเนินโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้หรือไม่ ทั้งนี้ การติดตามเป็นการตรวจสอบในระหว่างการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ในขณะที่การประเมินผลเป็นการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจริงเมื่อดำเนินโครงการแล้วเสร็จเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลแผนพัฒนานั้น คือ การประเมินว่ามีการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติอย่างแท้จริงเพียงใด และได้ผลเป็นอย่างไรเพื่อที่จะสามารถวัดความสัมฤทธิ์ผลของแผนพัฒนาได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นสมมติฐานในการจัดทำแผนพัฒนาต่อไปได้ ดังนั้น การที่จะประเมินผลแผนพัฒนาในภาพรวมได้จำเป็นต้องประเมินผลการปฏิบัติในแต่ละแนวทางการพัฒนา ก่อน เพื่อนำไปสู่การวัดความสำเร็จของยุทธศาสตร์ ซึ่งจะแสดงให้เห็นได้ว่าการพัฒนาเป็นไปในแนวทางใด บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อวิสัยทัศน์หรือไม่ ดังนั้นในขั้นตอนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องติดตามประเมินผลแผนพัฒนา ให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง อันจะนำมาสู่บทสรุปที่ไม่บิดเบือนจากผลการปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้น

แนวทางและวิธีการขั้นตอนในการติดตามและประเมินผล

การติดตาม (Monitoring) การติดตามนั้น จะทำให้เราทราบได้ว่าขณะนี้ได้มีการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์หรือแผนสามปี ถึงระยะใดแล้ว ซึ่งเทคนิคอย่างง่ายที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามได้ เช่น Gant Chart ที่จะทำให้หน่วยงานสามารถติดตามได้ว่าการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์หรือแผนสามปี มีการดำเนินการในช่วงใด ตรงกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่แผนปฏิบัติการก็จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงานดังกล่าวมาแล้ว

การประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลแผนยุทธศาสตร์หรือแผนสามปี จำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐาน (Standard criteria) และตัวชี้วัด (Indicators) เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินเพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นระเบียบ มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ โดยประกอบด้วยเกณฑ์ที่สำคัญ ใน ๒ ระดับ คือ เกณฑ์การประเมินหน่วยงาน และเกณฑ์การประเมินโครงการ

การกำหนดหัวระยะเวลาในการติดตามและประเมินผล

คณะกรรมการติดตามและประเมินผลกำหนดหัวระยะเวลาในการติดตามและประเมินผลโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละโครงการ ทั้งนี้ควรกำหนดหัวระยะเวลาในการติดตามและประเมินผลอย่างน้อย โครงการละ ๑ ครั้ง และประเมินผลโครงการในภาพรวมอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง แล้วรายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลต่อผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นนำเสนอต่อสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่น ทราบโดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี

การรายงานผลการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

ในการรายงานผลต้องกำหนดก่อนว่าจะรายงานให้แก่ผู้ใด ผู้ที่อ่านหรือศึกษาอยู่ภายใน หรือภายนอกหน่วยงาน เพราะผู้อ่านต่างประเภทกันก็จะใช้ประโยชน์จากข้อมูลในลักษณะที่ต่างกัน และมีระดับความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องรายงานให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับกลุ่มของผู้อ่าน และพิจารณาถึงข้อมูลที่จะให้ด้วย เพราะบางครั้งการให้ข้อมูลรายละเอียดของผลลัพธ์ของงานมากเกินไป ก็อาจจะทำให้ความสนใจของผู้อ่านเบี่ยงเบนไปจากผลลัพธ์ที่สำคัญๆ ของโครงการได้

โดยการรายงานผลการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนา ควรประกอบด้วย หัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (๑) วัดดูประสงค์ของแผนงาน/โครงการ
- (๒) สรุปผลการติดตามและประเมินผล
- (๓) ระเบียบวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- (๔) การวิเคราะห์ผลของตัวชี้วัดที่สำคัญและสิ่งที่พบจากการวัด พร้อมทั้งให้คำชี้แจงที่เกี่ยวข้องมีผลต่อการติดตามและประเมินผลดังกล่าว

(๕) จัดทำตาราง แผนภาพ หรือแผนภูมิ ที่มีคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับตัวชี้วัดที่สำคัญ

(๖) สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำผลลัพธ์จากการติดตามและประเมินผลไปใช้

ถึงแม้ว่าการใช้ประโยชน์จากข้อมูลผลลัพธ์ของการติดตามประเมินผลจะไม่ได้เป็นขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดของการวัด ติดตามและประเมินผลของการปฏิบัติงาน เพราะถ้าข้อมูลผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่หา มาได้ ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ก็เท่ากับว่าการวัด ติดตามและประเมินผล ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เป็นการลงทุนที่สูญเปล่าซึ่งคณะผู้บริหารสามารถนำข้อมูล ผลลัพธ์ของการติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาไปใช้ในด้านต่างๆ ดังนี้

(๑) กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการปรับปรุงบริการที่ให้กับประชาชนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของ บริการให้ดีขึ้น

(๒) กำหนดขั้นตอนที่เป็นปัญหา และต้องดำเนินการแก้ไขเพื่อปรับปรุงผลลัพธ์ของแผนงาน/โครงการ

(๓) เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปทราบเกี่ยวกับความก้าวหน้าและผลลัพธ์ในเรื่อง แผนงาน/โครงการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

(๔) เป็นข้อมูลในการจัดทำงบประมาณ และแสดงผลในการจัดสรรงบประมาณ

(๕) กำหนดความต้องการความช่วยเหลือเชิงวิชาการ และการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล

(๖) เป็นข้อมูลในการกำหนดวิธีการและแนวทางการติดตามประเมินผล แผนงาน/โครงการในอนาคต

(๗) สามารถชี้วัดว่า การพัฒนาได้บรรลุตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนา ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด

(๘) เป็นเครื่องมือในการติดตามว่ากระบวนการแก้ไขที่ได้ดำเนินการไปแล้วทำให้ผลลัพธ์ของโครงการดีขึ้นหรือไม่ เช่น ในกรณีบางโครงการที่มีการทำสัญญาจ้างให้บุคคลภายนอกรับงานไปดำเนินการให้นำผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่คาดหวังให้เกิดขึ้นมาเป็นเงื่อนไขในสัญญาจ้างด้วย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการวัด ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาต้องกระทำอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง สม่าเสมอ จึงจะได้ผลดีเที่ยงตรง และได้ข้อมูลที่น่าไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นคณะทำงานจึงต้องเสียสละ และทำงานหนัก มิเช่นนั้นก็เท่ากับเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า นอกจากนั้นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย จึงจะทำให้การติดตามและประเมินผล สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด